

ΒΙΒΛΙΟΝ Α΄ ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΥΣΙΚΗΣ

ΜΕΡΟΣ Β΄.
ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΨΥΧΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ΄. Περὶ Νοήσεως ἐν γένει.

§ 102. Ἀναπτυχθέντων ἤδη τῶν γενικώτατα τοῖς ἕξι προσανηκόντων, δεόν ἐῖναι ἐφεξῆς καὶ περὶ τῆς ψυχῆς θεωρῆσαι ἔφημεν προσσημειωκότας, πρὶν ἢ ἐπὶ τὰ πρὸς τὴν αὐτῆς τείνοντα διευθέτησιν μεταβῆναι, οἷς ἂν εἰς τὴν τῶν ὄντων γνώσιν διεξάγοιτο.

§ 105. Ἡ ψυχὴ ἢ ἐν ἡμῖν νοεῖ, τέτρεσι προλήψεις ἔχει τινὰς, καὶ ταύτας ἀλλήλαις παραβάλλει. Ὅσα γὰρ ἐκ τῶνδε ἔπειτα τῆ ἰδίου ὡματος, ἀπάση νοεῖσσι εἰσία ἀπονέμεσθαι δύναται.

§ 104. Αἱ μὲν ἰδέαι πολλαὶ εἰσὶν· ἄνευ δὲ μνήμης, ἢ πρὸς ἀλλήλας τῶν παραθέσιν, ἔκ ἂν γένοιτο διὸ μνήμης ἄνευ, εἰδ' ἢ κατὰ τὸν συλλογισμὸν διανήσεις ἐκπεραίνοιτο. Ἐνίσειμοί τι νοερὸν ὄν, τὸ μηδεμίαν κατὰ τὸ δοκεῖν μηδὲ σώζειν παρεῖσαν, μηδὲ ἀπέσσαν, ἐξ ὧν πρὶν ἔχειν,

ἐνακαλεῖν ἰδέαν δυναμένον, καὶ ἐπισήμῃ τινὸς
αἰνοῖας ἕξεις ἐπίνοιαν.

§ 105. Οἰασθῆν προλήψεως, ἢ τῆς προ-
λήψεως αὐτῆς συνείδησις ἐστὶν ἀδιάζευκτος. Νο-
ῦντι γὰρ ἑαυτῶ συνειδώς ἐστὶν ὁ νοῦν, καὶ ἅμα,
ἐν τῇ ἰδίᾳ ἑαυτῷ ὑπάρξιν συνεπιγιγνώσκων.

§ 106. Ἐννοεῖ δ' ἑαυτὸν, καὶ ποιῶς πως
ἔχοντα, τῷ ὅ καλεῖται τὴν τῷ ὑπάρχειν κα-
τάστασιν.

§ 107. Διστάς δὲ κατάστασις, ὧν φέρει
ταῖς ἰδέαις, ἀλλήλαις ἔχει παραβάλλειν, καὶ
τῆς ἑτέρας τὴν ἑτέραν προτέραν τίθεναι, ἕτως
ὥστε, εἴπερ ἐν τῇ κατάστασις γένοιτο, ἦν προ-
τέραν τίθησι, βέλεθ' ἂν ἐν αὐτῇ καὶ μένειν,
καὶ εἰ ἐπὶ θατέραν παρ' αὐτῷ ἢ μεταβῆναι,
ἢ ἐπὶ θατέραν μεταβῆναι, εἰ τὴν ἑτέραν ταύ-
την προέλοιτο.

§ 108. Τὸ γὰρ βέλεθαι, ἐνέργεια διανοίας
ἐστὶ, δι' ἧς κατάστασις καταστάσεως προτέρα τί-
θεται. Οὐδὲν παρὰ τῷ εἶναι τὸν τῆς βελή-
σεως διορισμὸν, τῷ μετὰ προσοχῆς τὸ πρᾶγ-
μα διασκεπτομένῳ συνιδεῖν ῥᾶδιον.

§ 109. Ἐθέλω τι τῶν ἐκτὸς ἐμῶ ἕτως, ἢ
ἄλλως ἔχειν, εἴτετι μέγα, εἴτε καὶ τῶν μὴ πάνυτι
διαφερόντων τῷ ἢ. Καὶ εἴποι ἂν τις ἄλλως πως
τῷ ἐκφράσας, μηδὲν, ἄλλ' ἢ τὴν τῷ ὑπάρχειν
κατάστασιν προαιρεῖσθαι με, καθ' ἣν μοι ἡ ἰδέα
παρέσαι τῷ ἕτως ἔχειν τὸ πρᾶγμα, πρὸ τῆς

παρέσης καταστάσεως ἐν ἣ ἡ ἰδέα μοι πάρεστι
τῷ ἄλλως ἔχειν.

§ 110. Καὶ ταύτη γε δὴ, ἥπερ ἑτέραν πρὸ
ἑτέρας τὸ νοεῖν πεφυκὸς ἀνθαιρεῖται κατάστα-
σιν, εὐδαιμονίας ἢ ἀθλιότητος ἐστὶν ἐπιδεικτικός.

§ 111. Περί τέτων ἐν τῷ πλεῖστα σχετικῶς
πῶς ἐν ἀνθρώποις γίνεται λόγος, καὶ κατὰ-
στάσιν καλεῖται κακοδαίμονος, ἐν ἣ τις μᾶλλον
εὐδαιμόνως ἢ ἔχει, εἰ μὴ τῷ μᾶλλον εὐδαί-
μονι παραβάλλοιτο.

§ 112. Εἴ τις ἀχέτως περὶ τέτων ἐθέλοι
φθέγγεσθαι, εὐδαίμονα μὲν ὡς εἰκὸς τὴν κα-
τάστασιν καλέσειεν, ἢν ἀντίς ἀντὶ τῷ μηδα-
μῶς ὑπάρχειν ἀνθέλοιτο, κακοδαίμονα δὲ ἢς
ἐκ τῷ ἐναντίῳ τὸ μὴ ὑπάρχειν.

Ποτνιῶνται δὴ πολλάκις οἱ ἀνθρώποι ἀθλίους
σφᾶς αὐτοὺς εἶναι κράζοντες, καί τοι τὸ ὑπάρ-
χειν, ἐν ᾧ ἔτι ἔχει, πρὸ τῷ μὴ εἶναι ἠδέως
αἰρέμενοι. Ἀλλὰ γὰρ τῆνικαῦτα, ἢτοι κακο-
δαιμόνως φασὶν ἔχειν, ὡς ἥττον εὐδαιμόνως δια-
γοντες, ἢ πολλάκις συμβαίνει, ὡς εἴρηται,
ἢ γὰρ τῇ ἰδέᾳ τῆς παρέσης καταστάσεως, τὴν
τῆς ἐξῆς παρασυναίπτει τῆς προσδοκωμένης,
ὅτε ἢ κακοδαίμονα τὴν κατὰ γε τὸ νῦν ἔχον
κατάστασιν κρίνοντες, ἔχῃ ἔτι ἄλλ' ἐν ἢ νο-
μίζουσι, τῇ τῷ μέλλοντος προσδοκίᾳ ταύτην οἷον
παραμυθόμενοι. Ἀθλιότητος γὰρ παρέσης,
τίς ἐκ ἀν' ὑποκλέψαι ὑπὲρ τὴν αἰσθησὶν ἔλοι-

το; Καὶ μὴν τὸν βαθὺν ὕπνον, ἐ πάνυ πόρρω τις τῆς ἀνυπάρξεως ἔν θήσειεν.

§ 113. Ἐκ τῶν ἐν ἔπειτα, ὡς ὁ τῶ εὐδαιμονεῖν ἔρωσ, παντὸς διορισμοῦ τῆς θελήσεως τυγχάνει παράτιος· τὸ γὰρ νοεῖν, ὡς εἶδομεν (105) τῆς ἰδίας ὑπάρξεως ἔχει συνείδησιν, ἢ δύοιν καταστάσεων τῶ ὑπάρχειν, ἅα ἂν πρὸς ἀλλήλας παραβάλοι, θατέραν πρὸ τῆς ἑτέρας αἰρεῖσθαι δυναται (107), τετέστι εἰς λόγον εὐδαιμονίας τίθεσθαι κρείττονα (110). Τὸ δ' ἀνθαιρεῖσθαι, ἐδὲν ἢ τὴν θέλησιν πρὸς τι διορίζειν ἐσὶ, καὶ ἐδεῖσ παρατῶτον ἄλλος ἂν εἴη ὁ τῆς θελήσεως διορισμὸς (108), τὸ ἄρα πρὸς τι τὴν θέλησιν διορίζειν, αὐτὸ τὸ τὴν τῶ εἶναι κατάστασιν, τὴν εὐδαιμονεστέρακ ἀνιῶσαν, αἰρεῖσθαι ἐσὶν, ἄλλο δ' ἐδὲν.

§ 114. Πολλάκις ἀλλ' ἐν περὶ τὴν εὐδαιμονίαν οἱ ἀνθρώποι πεφύκασι παρακρέεσθαι, εἰς ἀπάτας παντοίας ὑποσυρόμενοι, ἐξ ὧν τὰ δεινὰ πάντα, ὧν αὐτοὶ ἑαυτοῖς καθίστανται πρόξενοι.

Ταῦτα πάντα ἐξ αὐτῆς τῆς νοεραῖς ἔπειτα φύσεως, καὶ ἐν τῶ νοεῖντι ἐκ ἂν ἄλλως ἔχοι, μὴ αὐτῆς τῆς τῶ νοεῖν ἀναιρεσμένης δυνάμεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι΄.

Περὶ Ἐλευθερίας.

Περὶ τῆς νοήσεως καθ' ἑαυτὴν διελθόντες, ἤδη τῇ νοητικῇ δυνάμει τὸ ἐλεύθερον περιεῖναι τιθέμεθα.

§ 115. Ἐλευθερίαν καλεῖμεν τὴν δύναμιν τῆς ποιῆν τὸ παριστάμενον, ὁποῖος δὴ ποτ' ἂν ἦ ὁ τῆς θελήσεως διορισμός.

Ἔσιν ἦντινα νύξιν περὶ τῆς τοιαύτης δε παρέχον δυνάμεως· εἰάν ἔν ὑποθετικῶς συγχωρηθῆ, περὶ ταύτης αὐτῆς, ἢ συγχωρεῖται ὁ λόγος.

§ 116. Ὑποτίθουσιν ἔν ἡ ἐλευθερία τὴν τῆς ποιῆν δύναμιν, τοιαύτην ἀλλ' ἔν, οἷαν ἄνευ τῆς διορισμῆ τῆς θελήσεως, μηδὲν παράγειν ἀποτέλεσμα. Ταύτην τὴν τῆς νοερεῖ ὄντος δύναμιν, φυσικὴν καλεῖμεν· ἐν δὲ τῇ χρήσει τῆς ἐλευθερίας ἐστὶ περαιτέρω, ἢ μεταξύ δυοῖν ἢ πλειόνων αἰρέσεων.

§ 117. Θεᾶ μόνω τὸ ἐλεύθερον ἀπολύτως, ἢ ὑπερτελῶς πρόσεσι· τῆς δὲ δημιουργητῆς φύσεως, πεπερασμένη ἡ ἐλευθερία, χέσιν αἰείποτε ἢ αἰαφορὰν τινὰ πρὸς τὰ ἐν μέρει συμβαίνοντα ἔχουσα. Οὐ γὰρ ἡ δύναμις ἐφαπλᾶται πρὸς ἅπαντα.

§ 118. Ὁλοχερῆς ἔσται ἡ ἐλευθερία, εἰάν ἡ φύσει περιῖσα δύναμις ἅπασιν, ἐφήκη, ἐν

εἰς τε καὶ περὶ ἃ ἡ αἵρεσις. Βεβητομένω περὶ
μονῆς, ἢ ἐξόδου, ἐπειδὴν ἦτε θύρα ἠνεώκται,
καὶ ἐδενὸς ἐνδᾶ τῶν πρὸς τὴν ἐξοδὸν, ὀλο-
χερῆς ἢ ἐλευθερίας, καὶ ἀκέραιος ἢ μένοντι
τότε τὸ παριστάμενον τελείται, ἢ τὸ ἐλεύθε-
ρον σώζεται. Ἐξῆν γὰρ δηλαδὴ βεβηθέντι
προϊέναι.

§ 119. Εἴπερ δὲ κατ' αὐτὴν τὴν βεβηθὴν ἢ
θύρα ἐκέκλειτο, ἦν αὐτὸς ἠνεώχθαι ἐδόκεν,
ἐλεύθερος εἰς γὰρ τὴν ἐξοδὸν ἦκιστα ἦν. Ἐκῶν
μὲν γὰρ ἔμεινα, ἐποίησατε τὸ παριστάμενον,
ἀλλ' ἡ δύναμις τῆς ἐξίεναι θελήσαντι ἂν ἐπὶ πα-
ρῆν, καὶ ταύτη γ' οἴχεται τὸ ἐλεύθερον· τὸ
γὰρ ἐκὸν εἶναι μόνον μὴ ἄλλο ἔχειν πρὸς ἐλευ-
θερίαν, φανερόν.

§ 120. Συμβαίνει δὲ τι καὶ μεταξύ τῶτων,
ἐν ᾧ τις ἐλευθερία κεῖται μὲν, ἐκ ἀκέραιος δὲ.
Τὸ δὲ χάραν ἔχει ἐφ' ᾧ, ἐν ᾧ τις μεταξύ
πλειόνων ἐφίησι τὴν αἵρεσιν, ἢ φυσικὴ δύναμις
ἐπ' ἐνίων ἀποδεί. Οἷον μεταξύ τριῶν αἰρεμένων,
καὶ περὶ μόνον τὰ δύο δύναμις ἔχοντι, ἢ ἐλευ-
θερία ἐκ ἑσιν ὀλοχερῆς, καί ται ἄλλως ἢ θέλη-
σις, κατὰ θάτερον ᾧ ἔχει τὴν δύναμις διο-
ρίζεται. Ἦν δ' ἂν ἀκεραία, εἰ βεβητομένω τοῖς
δυσὶ μόνον ὅ νῆς πρὸς εἶχεν, ᾧ εἶχε τὴν δύναμις.

§ 121. Ἐπειδὴν δὲ τὸ νῆν ἔχον κατὰ πρό-
θεσιν ἐνεργῆσαι ἀπείργεται τῆς οικείας θελή-
σεως, βίαν λέγεται πάχειν, βιάζεται γὰρ ὅς
ποιεῖν ἐκ ἔχει ὁ βέλεται.

§ 122. Ἡ δὲ βία ἐπ' εὐθείας τῷ ἐκείνῳ ἀντίκειται, μόνη γὰρ ἐκείνη τῆτο ἐπὶ τῶν πράξεων ἀναιρεῖ, τῶν ἐκ προθέσεως τῆ βελητικῆς ἡρημένων.

§ 123. Ἀλλ' ἐκ αἰσάντως ἡ βία πρὸς τὸ ἐλεύθερον ἀπομάχεται. Ἀναιρεῖ μὲν γὰρ αὐτὴ ἐπαγομένη τὸ ἐλεύθερον, τῆτο γε μὴν, καὶ κείνης ἄνευ, ἀπειναὶ δύνασθαι, σωζομένε τῆ ἐκείνῃ συνείδαμεν (119.).

§ 124. Συμβαίνει πολλάκις, ἐπὶ τῆς μεταξὺ δυοῖν ἢ πλείνων αἰρέσεώς τινός, διορίζεσθαι ἡμῶν τὴν θέλησιν, πρὸς ὅπερ ἀδυνατῆμεν. Ἐάν ἓν ἐκ τῶν λοιπῶν τηνικαῦτα, ἐν τι ἐλάμεθα, ποιήσομεν μὲν ὃ θέλομεν, τὸ γε μὴν ἐλεύθερον ἐν τῆτω μόνον κατὰ χέσιν ἔσαι ἢ δὲ βία ἀπόλυτος, ῥοπὴν γὰρ ἔχεν ἡμῶν ἢ ψυχὴ πρὸς ὅπερ ἔδυναμεθα. Ἐνὶ δὲ τῆτω περιϊτάμενον αἰεὶ κατιδεῖν, ἐφ' οἷς δυοῖν κακῶν προκειμένων, τὸ ἥττον αἰρέμεθα αἰεὶ γὰρ πρὸς ἐκφυγὴν ἐκατέρε, ῥέπει ἢ θέλησις.

§ 125. Καὶ τὴν ἀνάγκην δὲ τῆ ἐλευθερίας ἀντιβαίνειν πολλοὶ διατείνονται, ὃ περὶ μὲν τῆς φυσικῆς, ἢ τῆς κατ' εἰμαρμένην ἀνάγκης νοόμενον, ἀληθές, ἔ μὴν δὲ καὶ τῆ κατ' ἡθος ἀνάγκη προσαρμοσέον, ἢ μονη παρῆσα, ἐπὶ μόνοις τοῖς ἐνδεχομένοισι συμβαίνει, καὶ τὸ ἐλεύθερον διασώζει ἀδιαλώβητον καὶ ἀπαρამείωτον.

§ 126. Ἐπὶ τῆ ἀνωτέρῃ παραδείγματος (50.), τῆ περὶ τῆς ἡθικῆς ἀνάγκης προτε-

θέντος, ἀκέραιον μὲν τὸ τῆς ἐλευθερίας δίδοται,
 καὶ τέναντιον ἀδυναίτως ἔχει. Τίς γὰρ ἐχ ὁμο-
 λογήσει τὸν σοφὸν, καὶ τρι ἐλευθέρως πράτ-
 τοντα, ἐξ αἰάγκης ὅμως πράττειν σοφῶς;

§ 127. Καὶ ἐν γένει δὲ, λίαν σαφὲς, διο-
 ρισμὸν μηδένα δίδομαι αἰτίας ἀνευ (90). Ζη-
 τεῖται δὲ ὁ λόγος δι' ὃν πρὸς τῆτο μάλλον, ἢ
 πρὸς ἐκεῖνο ἢ θέλησις τρέπεται. Οὐ γὰρ ἔχει
 μὴ διοριθῆναι πρὸς τὸ φαινόμενον ἄριστον (115).
 Εἰ γὰρ συμβῆ τινα ἄλλως ἑαυτὸν διορίσαι, ἵνα
 δὴ δόξη, ὡς ἐκ αἰεί τῶδε τῶ νόμῳ πειθαρχεῖ
 τόγε νῦν ἔχον, αὐτὸ δὴ τῆτο ἄριστον δοκεῖ τῶ
 τοιῆτω, διὰ τῆ τοιῆδε ὑποδείγματος, τῶν ἀν-
 τιδοξέντων αὐτόθεν τὸν ἔλεγχον παραχεῖν ὡσεὶ
 αὐταναίρετον τέπιχείρημα.

§ 128. Ἐφ' ὅσον ἡ ψυχὴ βελεύεται, ἐδείξ
 διορισμὸς ἐγκωρεῖ· ἐπειδὴν δὲ τὸ μὲν αἰρεῖται,
 τὸ δὲ φεύγει, ἐκ ἀνευ αἰτίας ἐκεῖνο ἀνθα-
 ρεῖται πρὸς τῆτο· ὁ γὰρ αἰρετὸν δοκεῖ, ἐκ ἀν
 κατὰ τὸ αὐτὸ καὶ μὴ αἰρετὸν εἶναι δόξειεν.
 Εἰ δὲ τις ὑπολαβὼν εἴπει, ὡς αἰρετὸν ἔδοξε,
 μόνον παρὰ τὸ τὴν ψυχὴν αὐτὸ ἐθελῆσαι, τὸ
 ἐν ἀρχῇ αὐθις ζητήσομεν, τί δὴ ποτ' ἠθέλησε
 τετέστιν ὅ,τι δὴ ἔτως ἑαυτὴν διρρίζεται καὶ ἐκ
 ἄλλως; τὸ γὰρ μηδὲν ἐδενὸς ἀν εἶη παρὰίτιον.

§ 129. Εἰσὶν οἱ λέγοντες, κατ' αὐτὸ τῆς
 προθέσεως, ἀναγκάως τὴν ψυχὴν διιθύνεσθαι
 πρὸς τὸ αἰρετὸν τετέστι, πρὸς τὸ, κατὰ γε
 τὸ νῦν ἔχον ἐκεῖνο, ἄριστον δοκεῖν, καὶν τῆτο.

μόνω προσιθύντες, κείθαι τὸ ἐλεύθερον, ἢ μετέωρος ἢ ψυχὴ μένειν δύναται, ἢ τότε τῆς βελῆς παρατεῖναι, ἢ τῶν διορισμῶν εἶσαι τὰ βλεψόμενον.

§ 150. Ἄλλ' ἔχ' ἔτιως αἴρῃσιν ἐκ μέσθ' τὴν ἑαυτῆς πλαττομένην δυσχέρειαν· εἰ γὰρ ταυτὸν δηλονότι τὴν τε βελὴν κατὰ τὸ συνεχὲς παρατεῖναι, ἢ ταύτην διακόψαντα ἐκπεραῖναι. Εἰ μὲν γὰρ παρατεῖνοιτο, ὁ λόγος ζητεῖται ὁ τῆς παρατάσεως· εἰ δ' ἐκπερανθείη, ἐκ ἀναίτιως εἰδ' αὐτὸ, κατὰ γε τὸ νῦν ἔχον ἤδη ἐκτελεσθήσεται. Ἄει γὰρ πέρας κατ' ἐκείνο δὴ τὸ σημεῖον γίνεται, καθ' ὃ ἄμεινον δοκεῖ τῇ ψυχῇ πρὸ τῆς συνεχισμῆς τῆς βελῆς θέσθαι τὴν ἐκπεράτωσιν· παρατείνει δὲ τὸ βλεψόμεθα, εἰς ὅγε ἔπω ἂν τετὶ δόξειεν.

§ 151. Ἐπὶ τέτων ἀπάντων, εἰ περὶ φυσικῆς αἰτίας, περὶ δὲ τῆς κατὰ τὸ ἦθος λεγομένης ὁ λόγος, ἥς περ ἄλλ' ἔν τὸ ἀποτέλεσμα ἀναγκαῖον εἶν (88. 50).

Ἡ Ἀνάγκη ἢ τῶν διορισμῶν τῆς θελήσεως ἐμφιλοχωρεῖσα αἰεὶ ἠθικὴ ἐστὶ φυσικῆς γὰρ ἔσης, φρεῖδον ἂν ἦν τὸ ἐλεύθερον, ὡς ἐπὶ τῆς ἐφεξῆς κεφαλῆς εἰσόμεθα. Κατὰ δὲ τὴν βίαν, τὴν καὶ τὸ ἐλεύθερον ἀναιρεῖσαν (125), ἐκίτερον ἂν ἐγχαρήσειεν ἀνάγκης εἶδος. Ταύτης γὰρ μόνον ἐστὶ τὸ ἐμποδῶν ἴσαθαι τὸ μὴ, ὃ ἀντις θέλοι, ποιῆσαι· ἐκατέρας δὲ τῆς ἀνάγκης τὸ ἀποτέλεσμα βέβαιον. Ἐννοήσωμεν δὴ ἄνθρωπον τὰς φρένας ὑγείᾳ, ἐν τόπῳ παντα-

χόθ' ἢ πεφραγμένῳ κατέχευθαι. Προϊέναι θέλων
 ἢ δ' ἵναται βία τὸ γινόμενον, καὶ τὸ κατ' αὐ-
 τὴν φυσικόν· ἤδη μὲν ἔν θυσις ἠνέακτα, ἀλλὰ
 τῷ ἐν τῷ κρημνῷ κινδύνῳ προφανῆς ὄντος, οἶκός
 ἔτι ὡς πρότερον. Οὐκ ἐν ἤσεται ἢ βία, ἀλλὰ
 μετήμειπται. Ἡθικὴ ἔστιν ἢ ἤδη περιῆσα· ἔχοι
 ἂν ἐξιέναι, εἰ μόνον ἐθελήσειεν κατὰ κεφαλῆς
 διὰ τῆς θυρίδος ἑαυτὸν ὠσαυθαί, ἀλλ' ἔκ ἂν
 ἔχοι τῷ ἐθελήσαι. Ἐάν γὰρ ἐθελήσειεν, ἔκ
 ἂν ὑγαιάνων τὰς φρένας ἐτύγχανεν, ἢ περ ἐτέ-
 ρη. Οὐδέπω ἄρα ποιῆσαι ἔχει τὸ παριστά-
 μενον.

§ 152. Τέως ἐπ' ἐκείνο καταφεύγουσιν, ὅτι
 κατάγε τὴν ἀκριβῆ ἀντιρροπίαν, εἰ μηδαμῆ
 ἄλλη, εἰδὲν ἄλλο τῷ διορισμῷ αἴτιον, παρὰ τὴν
 ψυχὴν, φασίν, αὐτὴν.

§ 153. Ἀλλ' ἐν ᾧ διαρκεῖ τὸ ἀντιρροπον,
 καὶ πάντα ἐκατέρωθεν ἴσα, εἰδὲς ἂν τεθεῖη διο-
 ρισμός. Ἐν ᾧ δ' ἔτος τίθεται, θάτερον θάτερος
 πρότερον τάσσεται, ὅτε λόγος ζητεῖται δι' ὃν τότε
 πρὸ τῶδε τίθεται. "Αἰεὺ τῆς τοιαύτης αἰτίας,
 διὰ παντὸς ἂν ἔμειε τὸ ἀντιρροπον. Καί τοι
 μόλις ἐν σμικρᾷ τῷ χρόνῳ μορίῳ τὸ ἐπ' ἀκρι-
 βὲς ἀντιρροπον μένειν οἶοντε, παρακινεῖ γὰρ
 αὐτὸ καὶ διεκταραττεῖν πέφυκε καὶ τὸ ἐλά-
 χισον, τῆς τε προσοχῆς ἐπίτασιν τινὰ παθῆ-
 σης ἢ ὕφους, ῥᾶσα ἀνήρηται. Ἀυτὴ, φασίν,
 ἢ ψυχὴ τὸ ἀντιρροπον ἀναρρεῖ. Ἀλλὰ γὰρ τὸ
 δεῖ ἴσως πειθεῖν ἂν, τί δε ἄδε μᾶλλον ἢ ὧδε;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ΄.

Περὶ Είμαρμένης.

§ 154. Πολλοὶ εἰσὶν, οἱ πᾶσαν ἀνάγκη Είμαρμένην εἶναι διαπειθόμενοι, τὴν τε νοεράν φύσιν τὴν ἐξ ἀνάγκης ἑαυτὴν διορίζουσαν, ἔδεν ὠρολογίᾳ διαφέρειν, τῆ δὲ διὰ τὸ ἐπιῶγον βάρους, κατὰ μηχανικὰς τινὰς θεσμὸς ἀναγκασίως κινουμένην.

Περὶ μὲν ἔν τῶν ὀνομάτων ἤκιστα διενεκτέον, φυλακτέον γεμὴν, μὴ τέτων τῆ παραχρήσει, τὰς μαλιστα ἀπ' ἀλλήλων διακρίνεσθαι πεφυκείας τῶν ἰδεῶν συγχέοιμεν.

§ 155. Θῶμεν δὴ τινὰ ἐν ἀμφιγνοίᾳ μετεώρως ἔχειν, πότερον αὐτῷ αἰρετέον τὸ Α, ἢ τὸ Β, ἔδέτερα ἀρξέπῃς ταλάντες μηδὲν διαφέροντα. Ἐννοήσωμεν δὲ τὸν τοιῶτον λόγους ἐπόμενον πείθεσθαι, εἶναι αὐτῷ τὸ μὲν Α συμφέρον, τὸ δὲ Β ἐπιβλαβές. Ἦν ἔν αὐτῷ βεβληθέντι τὸ Β ἐλέσθαι, νῦν δὲ, πεπεισμένος ἤδη, ἐξ ἀνάγκης τῆτ' αὐτῷ βλάβης εἶναι πρόξενον ἐλομένῳ, βεβληθῆναι ἔδύναται. Ἐνθεν τοι καὶ μὴ πρὸς τὸ Α τραπέσθαι ἔδύναται (1131) ἢ γὰρ τῆ ἑτέρη διαφυγῇ, θατέρη τυγχάνει αἰρεσις.

§ 156. Ὅδε ὁ διορισμός, ἔ αίτία ἡ πειθῶν λόγους ἐπεξηρισμένη, παραπλησία ἐστὶ τῆ κινήσει τῆ μεταδιδόμενη τῆ πλάσιγγι, διὰ τῆς ἑτέροθεν τῆ βάρους προθέσεως ἑκατέρωσε γὰρ τις ἀνάγκη ἐμφιλοχωρεῖσθαι ἐστὶ.

Ἀλλὰ γάρ, ἐπὶ τῷ ληφθέντι τῆς πλάσιγγος παραδείγματι χρῆσθαι ἔνεσι, μὴ παρ' αὐτὸ τῆ-
το, τὰ ἀναγκαῖα ταῦτα, ἀπ' ἀλλήλων ἑδὲν
διαφέρεσθον; Μὴ λόγῳ πείθεσθαι, καὶ βάρι
κινεῖσθαι ταυτὸν ἐστίν; ἢ ἐκ ἀθλίας ταῖς φωναῖς
εἰσὶ καταχρώμενοι, οἱ ταῦτα τὰ δύο συγ-
χεόντες;

§ 137. Εἰσὶν οἱ, ἐπὶ τῆ προκειμένῃ, τὸ
βέβαιον τῆ ἀναγκαῖα διακριτέον εἶναι ἠγόμενοι,
ἀλλὰ περὶ τῆς δε τῆς διακρίσεως ἀνωτέρω με-
τήλθομεν (52).

§ 138. Ὅποτε γάρ τὰ εἰς ἐνέργειαν κι-
νῶντα ἡμᾶς, κατ' αὐτὸ ἡμῶν τὸ νοητικὸν τῆς
δυνάμεως δρᾷ, ἢ τοιοῦτο, ἕτως ἀλλ' ἔν ὧσε
πράττειν ἐπεὶ βελλόμεθα, ὅτε τῆς θελήσεως
ἡμῖν διορισμὸς τῆ κατὰ κρίσιν ἢ διανόησιν ἐμ-
ποισμένη πειθοῖ, βέβηκεν ὡς θεμελίῳ, ἕδεμίαν
ὅλως ἂν τις ἐπινοήσειεν μηχανικὴν, ἢ φυσικὴν
ἀνάγκην, ἕδ' ὑπὸ τῆς εἰμαρμένης ἀγόμεθα.

§ 139. Οἱ τὴν εἰμαρμένην εἰσάγοντες,
ἔχι ταῖς ἐν ἡμῖν ιδέαις, ἐν αἷς μόναις τὸ τῆς
πειθοῦς ζητητέον, τὰς καθ' ἡμᾶς πράξεις φέ-
ρσιν ἀπονέμοντες, ἀλλ' αἰτία τινὶ μηχανικῇ,
τῇ ἢ τὸν διορισμὸν τῆς ἑαυτὸν θελήσεως συγ-
κατασπώσης, ὧσε μηδὲ πρᾶττειν ἡμᾶς διότι
βελλόμεθα, βέλεσθαι δὲ ὅ,τι πρᾶττομεν. Ἄυ-
τη δὲ ἢ τῆς ἐλευθερίας τυγχάνει ἀπὸ τῆς
εἰμαρμένης διασολή.

§ 140. Τοῖτο τι περὶ τῆς εἰμαρμένης δόγμα πρεσβεῦσαι πάλαιτε τὸς Στωϊκὸς, ἢ καθ' ἡμᾶς τὸ Τέρκων ἔθνος, ῥᾶστα ἐκ τῶν παρ' αὐτοῖς προβαλλομένων ἐπιχειρημάτων ἐπάγεται. Ταύτην γὰρ ἐκ τῆς εἰμαρμένης ἀποφέρονται τὴν συνέπειαν, ὅτι τὸ κακόν, ὃ τῇ ἐλευθερίᾳ παρεπιθεῖ πράξει, διαφυγεῖν καὶ προειδόμενος ἔχουσιν οἶοντες.

§ 141. Οἱ δὲ δὴ, τὴν ἀνωτέρω ἡμῖν ἐκτέθεισαν, περὶ τῆς ἐλευθερίας ἰδέαν ἔχοντες, εὐμαρῶς ἐπιγνώσκονται ταυτὶ τὰ δύο ἀλλήλοις εἶναι μαχόμενα, προειδόμενοι δηλαδὴ τὸ κακόν, καὶ μὴ ἐκκλῖναι, ἐπειδὴν αὐτὸ ἀπὸ τῆς βελησείας, ἢ δὴ μόνῃ τὴν πράξιν ἀναθετέον, ἐξήρηται.

§ 142. Καὶ τὴν Σπινόζαν δὲ παραπλησίαν τινὰ τὴν εἰμαρμένην εἰσαγαγεῖν, πολλὰ χόθεν τῶν ἐκείνῃ συγγραμμάτων ἐλέγχεται. Ἀλλὰ καὶ ἐκ μόνῃ τῆς παραδείγματος ὃ, διερμηνεύων δὴθεν τὴν ἐλευθερίαν προβάλλεται, εἶη κατάδηλον· τὰ γὰρ ἐκείνῃ τοιαύδε ἐπὶ λέξεως.
 „Νόοιμι (εἰ δοκεῖ) λίθον, ἐν ᾧ ἂν κινεῖσθαι
 „ἐπέγοιτο, νοεῖντε καὶ εἰδέναι, ἢ περ οἶοντες
 „αὐτὸν σπεύδειν εἰς κίνησιν· οὗτος μὲν ἔν ὃ
 „λίθος, αἷς ἄρα τὴν ἰδίαν αὐτῷ εἰς τὸ κινεῖσθαι μόνον ἐπειξὶν ἑαυτῷ συνειδώς, ἢ μη-
 „δαμῶς ἀδιαφορῶν εἰς τῆτο, τὸ ἐλεύθερον
 „πλαστῆν ἠγήσεται, καὶ παρ' ἑδὲν ἄλλο τῇ κιν-
 „ησεί ἐνεπιμένειν πειθήσεται, ἢ ὅτι βέλεται.
 „Καὶ τῆτο δὴ τὸ παρ' ἀνθρώποις ἐλεύθερον ἀκέρως